

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๑

ความเพียรเพื่อความหลุดพ้น

พวกเราทั้งหลายที่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งการได้บรรพชาอุปสมบทในพุทธศาสนาด้วยแล้ว จัดว่าเป็นผู้มีวาสนาบารมีเป็นพิเศษไม่น้อยเหมือนกัน ถ้าเราเทียบกับโลกทั่วๆ ไปในแดนโลกธาตุนี้ เพราะพระพุทธศาสนานี้เท่านั้น ที่ทำให้โลกเย็นได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยสุดความร่มเย็น อย่าวว่าแต่ความร่มเย็นเล็กน้อยๆ ธรรมดาที่เป็นพื้นๆ นี้เลย แม้ความร่มเย็นที่นอกจากสมมุติไปที่เรียกว่าอนันตกาล ก็คือศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าที่เท่านั้นเป็นผู้ให้อุบาย หรือบุกเบิกทางก้าวเดินเพื่อความสงบขั้นนั้นๆ จนถึงขั้นสูงสุด ที่เรียกว่า นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี นี่ถ้าเราหมายถึงความสงบอันราบคาบ ก็ได้แก่ความสิ้นเรื่องวุ่นวายภายในจิตใจแม้หน่อยไม่มีเหลืออยู่เลยนั่นแล

แต่ในขณะที่เดียวกันการก้าวเดินนี้เป็นของสำคัญมาก เพราะทางที่ก้าวเดินนั้นแม้จะมีทางอยู่พอเป็นรูปเป็นร่าง หรือเป็นถนนหนทางอย่างเตียนโล่งก็ตาม แต่ผู้ก้าวเดินมักจะเผลอเผลอเสมอ ยิ่งเป็นทางพอเป็นรูปเป็นร่างนี้ด้วยแล้ว ก็คอยแต่จะก้าวออกนอกถนนอกทาง เหยียบชวากเหยียบหนาม หาบหามแต่กองทุกข์ใส่ตัวเองเพราะการก้าวเดินไม่ถูกทางนั้นเป็นส่วนมากมีอย่างนั้น เฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาและได้ปฏิบัติตนโดยเจตนามุ่งหวังอย่างแรงกล้า ก็ยังไม่พ้นที่จะถูกหลอกถูกหลอนตมตุนจากสิ่งจอมปลอมทั้งหลายจนได้ทุกระยะนั้นแล ถ้าไม่ตั้งทำตั้งทางจริงๆ แล้วจะผิดพลาดไปได้โดยไม่ต้องสงสัย

เวลานี้ศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าในตำรับตำรานั้น ไม่ขาดตกบกพร่อง มีโดยสมบูรณ์ ใครก็เขียนใครก็แต่งแทรกขึ้นมาไม่น้อยอีก นอกจากตำรับตำราที่เป็นต้นฉบับเดิมแล้ว แต่เราขอพูดถึงต้นฉบับเดิมคือตำรับตำรา เช่นอย่างพระไตรปิฎกซึ่งท่านแสดงไว้แล้วนั้น มีอยู่โดยสมบูรณ์ แต่ผู้ปฏิบัติที่จะก้าวเดินไปตามแนวทางที่ท่านสอนไว้ตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมานั้นมีน้อยมาก หากเหยียบย่ำความถูกต้องดังมานั้นแลไปโดยดื้อด้านบ้าง ด้วยเจตนาบ้าง ด้วยความไม่เอาไหนบ้าง ด้วยความเผอเรอต่างๆ บ้าง มีแต่สิ่งที่จะให้ขาดทุนสูญดอกไปอยู่เรื่อยๆ ของผู้ปฏิบัติเราจึงลำบาก

แม้มีครูมีอาจารย์คอยแนะนำสั่งสอนอยู่ที่พอจะได้ร่องไต่รอย จิตมันยังเผลอเผลอไปได้เพราะสิ่งนั้นมันติดอยู่กับใจทุกเวลา การได้ยินได้ฟังจากครูจากอาจารย์นั้นมีเป็นบางกาลบางเวลา ส่วนที่แทรกสิ่งอยู่ในจิตใจ นับแต่รากแก้วของมันออกมาเป็นกิ่งเป็นแขนง มันแทรกเต็มไปหมดภายในจิตใจนั้น มันแสดงออกได้ตลอดเวลา จึงลำบาก

ต่อการปฏิบัติถ้าไม่ตั้งใจจริง ๆ ต้องเป็นผู้ตั้งท่าตั้งทางอยู่ทุกอิริยาบถและทุกอาการเคลื่อนไหวของใจ นั้นแหละจะพอกัน แม้เช่นนั้นในขั้นเริ่มแรกก็ยังมีเสียเล่ห์เสียเหลี่ยมให้มันจนได้ ยกในขั้นเกรียงไกรของสติปัญญาที่เสีย ในขั้นเริ่มแรกจะเป็นอย่างนี้ด้วยกัน

พวกเราปฏิบัติศาสนธรรมนี้ ก็เท่ากับมากลั่นกรองน้ำอรรถน้ำธรรมไว้สำหรับบริโภคขบฉัน ด้วยน้ำที่สะอาดซึ่งได้ถูกกลั่นกรองมาจากข้อปฏิบัติของเรานี้เป็นสำคัญ ถ้าจะเทียบแล้วน้ำในบึงก็ดีในบ่อก็ดี ในห้วยหนองคลองบึงที่ไหนมากน้อยเพียงไรก็ดี เต็มไปด้วยน้ำที่สกปรกโสโครกแล้วเป็นอย่างไรบ้าง เพียงตาเรามองเห็นก็ไม่สบายแล้วอย่าพูดถึงการได้ดื่มได้อาบหรือขบฉันนั้นเลย หากไปที่ไหนก็มีแต่น้ำสกปรกโสโครกนี้เต็มโลกดินแดนแล้วเป็นอย่างไรบ้าง ผิดกันกับน้ำที่สะอาดที่ไปเจอที่ไหนมีแต่น้ำสะอาดอยู่มากทีเดียว

ที่นี้จิตใจของเราก็เหมือนกัน ต่างดวงต่างเป็นเหมือนกับน้ำบึงน้ำบ่อ คือเจ้าของไม่สามารถที่จะรักษาน้ำนั้นไว้ได้ นอกจากทำลายน้ำที่มีอยู่แล้วนั้นให้ขุ่นเป็นตมเป็นโคลนไปเสียโดยเจ้าตัวก็ไม่ว่า วันหนึ่งจิตมีแต่ความขุ่นมัวมัวสุมอยู่กับอารมณ์อันหาสาระไม่ได้ นี่เป็นการทำลายน้ำที่ควรจะให้ใสให้เป็นน้ำขุ่นเป็นตมเป็นโคลนไปเสีย จิตแต่ละดวงๆ จึงหาความสุขความสบายไม่ได้ เพราะจิตหาความสงบไม่ได้

จิตเมื่อสงบย่อมจะมีความผ่องใส ความสุขความสบายความเยือกเย็นย่อมจะเพิ่มขึ้นมาเป็นลำดับ ให้เจ้าของได้อาศัย แม้ยังไม่มากก็ยังพอได้ยึดเหนี่ยวเกี่ยวเกาะความสงบเย็นใจนั้น พอเป็นทางก้าวเดินหรือพอเป็นปากเป็นทางแห่งการก้าวเดินต่อไป ไม่มีแต่ความร้อนร้อนแผดเผาโดยถ่ายเดียวในการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้อ่อนกำลังลงไปโดยลำดับอีกเช่นเดียวกัน

พวกเราทั้งหลายที่มาศึกษาอบรมกับครูกับอาจารย์ ก็น่าจะคิดให้มีความหนักแน่นแม่นยำเข้าไปโดยลำดับในข้ออรรถข้อธรรมและการประพฤติปฏิบัติของตน ไม่ควรจะมีผิดๆ พลาดๆ คลาดๆ เคลื่อนๆ ให้เห็นอย่างที่เป็นอยู่เวลานี้เลย เพราะผู้ที่มาใหม่ก็มี อยู่เก่าก็มี ความผิดพลาดนั้นมักจะมียู่ด้วยกันทั้งผู้มาใหม่และผู้อยู่เก่า นี่ก็เป็นเครื่องส่อให้เห็นถึงความไม่จริงจัง ไม่คิดอ่านไตร่ตรอง ไม่มีท่าทางแห่งความเป็นผู้มีสติติดแน่นอยู่ในกิริยาอาการและการกระทำนั้นๆ บ้างเลย จึงทำให้วิตกวิจารณ์เรื่องธรรมทั้งหลายที่ละเอียดยิ่งกว่านี้ และวิตกวิจารณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นภัยต่อธรรมทั้งหลายซึ่งยิ่งแนบสนิทติดกับใจของเรายิ่งกว่าธรรมเสียอีก นั่นแหละจะทำให้เราเสียความมุ่งหวังเสียความตั้งใจ เสียผลเสียประโยชน์ที่ตนมุ่งหวังไว้อย่างแรงกล้าให้ล้มละลายไปได้โดยไม่ต้องสงสัย เพราะฉะนั้นหมู่เพื่อนที่มาศึกษาอบรม จึงควรพิจารณาให้ดีเรื่องเหล่านี้

ผมเคยแนะนำสั่งสอนและเคยได้พูดให้ฟังในปฏิปทา ไม่ใช่นำมาโอ้อวดหมู่เพื่อนได้ทำอย่างที่พูดนั้นจริงๆ และเคยพูดเสมอว่ากิจการงานใดๆ ก็ตาม ที่เราเคยได้ผ่านมาในโลกนี้ ทั้งหนักทั้งเบาหยาบละเอียด รวมแล้วก็เป็นทุกข์ ทุกข์มากทุกข์น้อย แต่เมื่อนำมาเทียบกับภาคปฏิบัติในการต่อสู้กับกิเลส หรือการประกอบความเพียรเพื่อต่อสู้กับกิเลสนี้แล้ว โกลกันลิบลับ ประหนึ่งว่าเป็นคนละโลกนั้นเลย นั่นฟังซิ

ตั้งแต่วันก้าวออกปฏิบัติไม่ปรากฏว่าได้มีความสุขความสบาย เพราะการปล่อยใจให้อยู่สบายๆ โดยไม่มีอะไรเข้ามาแย่งแย่งแข่งดีกันเลย แต่มีตั้งแต่สิ่งที่เป็นข้าศึกคอยเหยียบคอยย่ำทำลายอยู่ตลอดเวลาซึ่งจะทำให้นอนใจไม่ได้ นี่แลอันเป็นสาเหตุที่จะให้หนักแน่นในความเพียรโดยทำต่อสู้ต่างๆ นี่ก็เคยได้พูดว่าตั้งแต่วันหยุดเรียนหนังสือออกมา ตั้งหน้าตั้งตาเพื่อจะ... พุดง่าย ๆ ให้เต็มตามความรู้สึกที่มีอยู่เต็มหัวใจนั้นว่าให้ได้ครองธรรมชั้นยอดเยี่ยม ได้แก่อร์หัตถธรรม มีความมุ่งหวังอย่างเต็มหัวใจ มีความมุ่งหวังอย่างแรงกล้า เพราะฉะนั้นการประกอบความพากเพียรจึงต้องหมุนไปตาม ๆ กัน นี่แหละเรื่องความลำบาก ทำให้เกิดความลำบากมากเป็นลำดับลำดับ

ทุกข์แสนทุกข์ก็ต้องทนเมื่อผลพอปรากฏขึ้นจากความทุกข์ประเภทนั้น ที่เรียกว่าความเพียรในทำนั้น เช่น อดอาหาร หาคความสะดวกสบายไม่ได้เลยในวันหนึ่ง ๆ ใครจะอยากอด เพราะความอดความหิวนี้เป็นเรื่องของทุกข์ทั้งนั้นก็ต้องทน ถ้าไม่ทนจะปล่อยให้ฉันไปตามอำเภอใจ ร่างกายมีกำลังก็เป็นเครื่องเสริมกิเลสตัณหาจะมีราคาเป็นสำคัญ ให้ติดให้ตั้งอยู่อย่างลึกลับภายในจิตใจ แม้จะไม่แสดงออกมาในอวัยวะต่างๆ ก็ตาม ก็เป็นสิ่งรำคาญและเป็นสิ่งกีดขวางจิตใจให้เห็นอย่างชัดเจนอยู่นั้นแล

เมื่อได้อดลงไปติดสันดานกันลงไป การประกอบความเพียรค่อยสะดวก สติตั้งค่อยมีขึ้น สิ่งเหล่านี้ก็ไม่แสดงตัวรบกวนภายในจิตใจโดยเฉพาะ เราไม่ต้องพูดถึงเรื่องร่างกายเลย มันเป็นอยู่ภายในจิตใจให้รำคาญอยู่นั้นแล เมื่อได้ฝึกกรรมกันอย่างนั้น สิ่งเหล่านี้ก็สงบยุบยอบลงไป บางครั้งประหนึ่งว่าไม่มีอะไรเหลือเลย เจียบไปหมด เพราะอำนาจแห่งการทรมาณขนาดหนัก ๆ คือการอดอาหารนี่ละเป็นเครื่องช่วย สติก็ดี พินิจพิจารณาทางด้านปัญญาที่คล่องตัว เมื่อผลเห็นอยู่ คือสติที่ดีเพราะการอดอาหาร ปัญญาที่ดีเพราะการอดอาหาร มีความคล่องตัว จิตก็สงบเย็นไม่มีอะไรรบกวนใจ แม้ร่างกายจะทุกข์แต่จิตใจเย็นสบาย สงบเจียบ นอกจากนั้นยังมีลักษณะที่ทำให้เกิดความกระหึ่มยืมย่องภายในตัวเองอยู่ลึก ๆ

เมื่อผลเป็นเช่นนี้เราจะปล่อยตามอำเภอใจ ให้กินสบายฉันสบายนอนสบายได้อย่างไร เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นภัยต่อความเพียรให้เห็นอย่างชัดเจนอยู่แล้ว จึงต้องได้ฝ่าได้ฝืน การฝ่าฝืนการต่อสู้ ไม่ใช่เรื่องที่จะให้เกิดความสุข มีแต่เรื่องความทุกข์ทั้งนั้นที่

เดียว ทุกข์มากทุกข์น้อย บางครั้งเดินเข้ามาในหมู่บ้านจะไม่ถึงหมู่บ้านก็มีเพราะกำลังไม่อำนวย ก็ทน แต่จิตใจเหมือนจะเหาะเหินเดินฟ้า ฟังซิผิดกันไหม นี่ละสิ่งที่จะให้เราตะเกียกตะกายมันเด่นอยู่ภายในจิตใจ ยิ่งอดไปหลายวันเท่าไร เพราะอดด้วยความเพียรไม่ใช่อดเฉยๆ ทนเฉยๆ อดด้วยความเพียร ทนด้วยความเพียร สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรมี หมุนกันเข้าไปตลอดเวลา อันนี้ไม่ถอยไม่ลดละมีแต่เพิ่มขึ้น

จิตเมื่อได้รับการอบรมศึกษาหรือบำรุงอยู่ไม่ขาดวรรคขาดตอน ย่อมมีความปลอดภัยไร้กังวลทั้งหลาย ปรากฏเป็นผลแห่งความสงบเย็นใจขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงกับเป็นความสว่างไสวภายในตัวเอง บางครั้งให้อดนึกวิตกไม่ได้หรือวิจารณ์ไปต่างๆ ในทางที่ดี คือเป็นความอัศจรรย์ในความสว่างไสวของใจ ทั้งๆ ที่ร่างกายจะก้าวไม่ออก เดินจงกรมนี้ไม่ได้ก็ตลบแหละจะก้าวไม่ออก เหนื่อยเอามากมายกายกอดต้องไต่ยืนต้องไต่ นั่ง แต่จิตไม่ได้เป็นอย่างนั้น มีแต่ความสว่างไสวเต็มอยู่ภายในใจหัวอกนี้พูดง่าย ๆ เป็นของอัศจรรย์อยู่ภายใน

นี่ละพาให้ตะเกียกตะกาย พาให้อดพาให้ทนพาให้ต่อสู้เรื่องความทุกข์ทั้งหลาย และไม่ใช่เป็นอยู่เพียงวันหนึ่งวันเดียว ตั้งแต่วันก้าวออกเพื่อการปฏิบัติ มีแต่ได้รับความทุกข์ความทรมาน เพราะการฝืนความต้องการของธาตุของชั้นธัญอยู่เรื่อยมาจนถึงกับท้องก็เสีย แต่ไม่เคยวิตกวิจารณ์ในเรื่องสิ่งเหล่านี้ นอกเหนือไปจากจุดมุ่งหมายที่เราต้องการ คือความพ้นทุกข์เท่านั้น ทั้งๆ ที่ต้นทุนของเราไม่มีก็บาทที่สตาบิลก็ตาม แต่ความมุ่งเป็นมหาเศรษฐีนั้นล้นหัวใจ นี่แลทำให้ความเพียรเป็นแบบอัศจรรย์

จนกระทั่งที่ว่าล้มไม่ได้ ถึงกับต้องมาพูดให้หมู่เพื่อนฟังว่าเราเป็นเช่นนั้นนิสัยของเรา บางครั้งถึงขั้นจะเป็นจะตายจริงๆ แต่ก็อันหนึ่งที่พอพืดพอเหวียงพอเป็นเครื่องระลึกอย่างฝังลึกที่สุด ก็คือหัวใจดวงนั้นไม่ได้เป็นเหมือนอย่างร่างกาย ที่แสดงออกมาด้วยความอ่อนแอท้อแท้ แต่เป็นความซิงซังตั้งตัง เป็นความสง่างามสว่างไสวเต็มหัวใจ และมีความหวังอยู่ภายในนั้นอีกด้วยว่า จะต้องก้าวจะต้องเดิน จะต้องขยับขยายตัวให้มีกำลังมาก ถ้าพูดถึงเรื่องว่าความสว่างยังจะสว่างมากกว่านี้ พูดถึงเรื่องกำลังของใจยังจะมีกำลังมากกว่านี้ พูดถึงความอัศจรรย์ยังจะอัศจรรย์มากกว่านี้ นี่ละสิ่งที่พาให้ตั้งดู

ทำให้ล้มในเรื่องความทุกข์ความลำบากทั้งหลายในการอด หรือในการทรมานทางร่างกาย และเป็นเรื่อยไปอยู่ตลอด จนกระทั่งถึงขั้นของสติปัญญาที่ก้าวตัวออกทำงานอย่างเราไม่เคยรู้เคยเห็นไม่เคยเป็น ก็ก้าวออกแล้ว ๆ เป็นไปแล้ว ใจเรื่องความพากเพียรหรือเรื่องการอดก็ต้องอดไปอยู่อย่างนั้น เพื่อความรวดเร็วของสติปัญญาให้ได้ทันกับเหตุการณ์ และตัดขาดกันไม่เข้าพูดง่าย ๆ ว่ายังงั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นความสุขในร่างกายนี้จะเอามาจากไหน ก็มีแต่เรื่องความทุกข์

แต่ความสุขในใจนั้นสุข ถึงขั้นที่สุขแล้วสุข ถึงขั้นอัศจรรย์ ๆ ไปโดยลำดับลำดับนี้แลเป็นสิ่งที่ทำให้ตั้งดูดีให้ก้าว ให้ไม่เสียดายชีวิตยิ่งกว่าธรรมที่เราหวังอยู่นั้นอย่างเต็มหัวใจ มีวันหนึ่งจะเอาให้ได้ ๆ นี้เรียกว่าความหวัง หวังอย่างเต็มหัวใจ ความเพียรจึงหมุนไปตามความหวังนั้น ไม่มีคำว่าย่อหย่อนอ่อนกำลัง มีแต่หมุนเรื่อย ๆ เป็นก็เป็นตายก็ตาย ไม่ได้คิดถึงเรื่องอะไรทั้งนั้นนอกจากความหลุดพ้นจากทุกข์โดยถ่ายเดียว ให้เห็นประจักษ์ภายในใจของตัวในวันใดวันหนึ่งนี้เท่านั้น นี่ถึงได้เป็นความทุกข์ความลำบากมากในการประกอบความพากเพียร

จนกระทั่งเต็มสติกำลังความสามารถ เอ้า พุดให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยว่า ไม่สงสัยในการก้าวเดินแห่งความเพียรทั้งหลายว่าจะก้าวไปที่ไหนอีก สิ่งที่ต้องการก็ไม่สงสัยว่าจะต้องการอะไรอีก ความหลุดพ้นภายในจิตใจก็ไม่ต้องการว่าจะหลุดพ้นไปเพื่ออะไรอีก เต็มหัวใจแล้ว จึงเป็นเหมือนกับว่าได้ปลดปล่อยเครื่องทัฬหีกรรมอันเป็นแนวรบเครื่องรบออกจากตัวของตัว อยู่ด้วยความผาสุกเย็นใจไร้กังวล หมดอดีตอนาคต ไม่มีสิ่งใดปรากฏเลยว่าจะหวังอะไรอีกต่อไป พระพุทธเจ้ามีที่พระองค์กราบราบหมด พระสาวกท่านมีที่องค์ในบรรดาที่เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ กราบราบหมด ไม่สงสัยว่าพระพุทธเจ้ามีหรือไม่มี พระอรหันต์อรหันต์ทั้งหลายมีหรือไม่มี ศาสนธรรมนี้เป็นธรรมที่ยอดที่สุดในสามแดนโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรเสมอ ก็เต็มหัวใจหาที่สงสัยไม่ได้เมื่อถึงขั้นที่เต็มแล้วมันเต็มอย่างนั้น

ไอ้เรื่องภพเรื่องชาติก็คือตัวของจิตตามร่องรอยเข้ามาตั้งแต่เริ่มแรก ตั้งแต่ตัวพศมนครอบหัวใจ พาให้ตื่นระวนระวายกวัดแกว่งต่อสู้กับบรรดากับธรรมเรื่อยมา ก็พืดกันไปพืดกันมาแล้วค่อยจางไป ๆ จนกระทั่งถึงไม่มีอะไรเหลือภายในจิตใจเหลือแต่ความบริสุทธิ์ล้วน ๆ พระพุทธเจ้าท่านบริสุทธิ์อย่างไรไม่สงสัย พระสาวกอรหันต์ท่านบริสุทธิ์อย่างไรไม่สงสัย หากความสงสัยไม่ได้ แม้ที่สุดท่านว่านิพพานเป็นอย่างไรไม่สงสัย ทั้ง ๆ ที่อยากเต็มหัวใจในขณะบำเพ็ญ แต่เมื่อไปเต็มขีดเต็มแดนเต็มสติกำลังความสามารถแล้วหมดความอยากโดยประการทั้งปวง อยู่โดยหลักธรรมชาติแห่งความเป็นจริงที่เลิศเลอก็ได้ หรือเรียกว่าที่ไม่เหมือนอะไรทั้งนั้นในสามแดนโลกธาตุนี้ ธรรมชาตินั้นไม่ได้เหมือนอะไรทั้งนั้นก็ถูก ถ้าว่าอยู่ก็อยู่กับธรรมชาตินั้น

ทีนี้เป็นยังงี้เรื่องจิตใจที่เคยถูกจองจำ ถูกบีบบังคับอยู่ตลอดเวลามาก็ก็กำกักลับนับไม่ถ้วนเลย ตามร่องรอยของภพของชาติแห่งจิตนี้มาโดยลำดับจนกระทั่งเข้าถึงตัวอะไรเป็นสาเหตุอันสำคัญให้จิตนี้หมุนไม่หยุดไม่ถอย เกิดนี้ตายนั้น เกิดนั้นตายนี้ ที่ไหน ๆ ที่จิตดวงนี้ไม่ได้ไปเกิดไม่ปรากฏว่ามี เกิดได้ทั้งนั้นไปได้ทั้งนั้นตายได้ทั้งนั้น ในสามแดนโลกธาตุนี้เป็นที่เกิดที่ตายของจิตดวงนี้ จิตดวงเดียวนี้แหละ เพราะนานแสน

นานที่เคยเป็นมามากน้อยเพียงไร ตามจนกระทั่งเข้าถึงตัว แล้วมีอะไร ก็มีอันเดียวเท่านั้น ที่ว่า อวิชชาปุจฺยา สงฺขารา เมื่ออนธธรรมชาติที่เป็นเช้ออันสำคัญหรือเป็นตัวเสียดัจฺญโรของภพของชาติอันสำคัญออกโดยสิ้นเชิงแล้ว ทาอะไรอีก นั้น จิตนี้จะก้าวไปไหนอีก หมุนไปไหนอีก ก็ไม่มีอะไรหมุน จะเอาอะไรไปหมุนอีก ความไม่หมุนนั้นแลคือความสุขที่สุดในโลก ความหยุดอยู่โดยหลักธรรมชาติแห่งความบริสุทธิ์ของตนที่หมดเหตุหมดปัจจัยแล้ว นั้นแลคือความสิ้นสุดหรือวิมุตติหลุดพ้นหรือความประเสริฐสุดแดนแห่งโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรเหมือน

นั่นคุ้มค่ากันหรือไม่ในการประกอบความพากเพียรสละเป็นสละตาย ชีวิตนี้ไม่มี ความหมายในเวลาไม่ให้มี เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เป็นยังงี้ก็จะเอาให้ได้นี้เท่านั้น นี่พูดถึงเรื่องความทุกข์ความลำบาก แต่อันหนึ่งที่ทำให้พาตะเกียกตะกายก็คือกำลังของใจ ไม่มีคำว่าถอย เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ถึงไหนถึงกัน พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ไม่ได้ หลอกลวงโลก และสิ่งที่เห็นประจักษ์ที่เป็นผลของการปฏิบัติก็เห็นมาโดยลำดับลำดับนั้นละที่เป็นเครื่องหนุนอยู่ตลอดเวลา นี่พูดถึงเรื่องความทุกข์ ทุกข์ขนาดนั้นแหละ

หากเราจะนำความทุกข์ทั้งหลายในการฝึกกรรมาน หรือในการสังหารกิเลสต่อสู้กับกิเลสนี้ มาเทียบมาเคียงกับการแนะนำสั่งสอนโลกทั่ว ๆ ไปไม่ว่าผู้หนึ่งผู้ใดก็ตามแล้ว เหมือนกับว่าเราจะสอนไม่ได้สอนไม่ลง ลำบากลำบากไม่อยากจะทำเลย ประหนึ่งว่ามันสุดเอี่ยม...ผู้ที่ปฏิบัติตาม พูดแล้วเหมือนกับมาโกหกกัน จะทำอย่างไร ก็อยู่ไปกินไปพอถึงวันแล้ว จะไปเมื่อไรก็ไปเถอะ เมื่อมันหมดเหตุหมดปัจจัยที่มาเกี่ยวข้องกันกับจิตนี้แล้ว อยู่ไหนก็อยู่ได้ ไปไหนก็ไปได้ เป็นก็เป็นได้ ตายก็ตายได้ มันมีน้ำหนักเท่ากันหมดเมื่อหมดสิ่งเกี่ยวเกาะแล้ว สิ่งเกี่ยวเกาะคืออะไร ก็กิเลสเป็นตัวเหตุ จึงทำให้เกี่ยวเกาะกับสมมุติที่นั่นนั่นยึดเยี่ยวไปหมด สามแดนโลกธาตุนี้มีความเกี่ยวโยงกับจิตดวงเดียวกันทั้งนั้น พอตัดธรรมชาตินั้นออกแล้ว อะไรมาเกี่ยวโยง อะไรมาเกี่ยวข้องกับธรรมชาตินั้น ไม่มีเลยจะว่าไง นั้นเห็นใหม่เรื่องมันพลิกตาลปัตรกัน

ความรู้ที่นั่นรู้อะไร ๆ ที่เวลาทรงธาตุทรงชั้นนี้ มีแต่เรื่องของสมมุติที่เกี่ยวข้องกันอยู่ธรรมดา ๆ ยิบเย็บ ๆ นี้ เหมือนกับทางจิ้งเหลนขาดหางจิ้งจกขาดนี้เท่านั้นเอง พอหมดเหตุหมดปัจจัยแล้วมันก็ขาดสะบั้นลงไปตามสภาพเดิมของตน แล้วธรรมชาตินั้นไปคิดไปอ่านหาอะไรให้เสียเวลา เพราะเป็นหลักธรรมชาติเป็นหลักปัจจุบันอยู่แล้ว ถ้าจะพูดว่าปัจจุบันก็เป็นปัจจุบันอยู่แล้วเกี่ยวข้องกับอะไร นี่การปฏิบัติ

พวกเรานั้นพวกลำบาก เราจะทำอย่างสะดวกสบายเอาตามความต้องการอย่างนั้น ยังงี้ก็ไปไม่รอดนะ ต้องฝืนต้องสู้ ความอยากเต็มหัวใจทำไมจะไม่ระบายออกมาทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกาย อันเป็นทางระบายของความอยาก มันก็ต้องอยาก

ดูอยากเห็นอยากได้ยินได้ฟัง อยากทุกสิ่งทุกอย่างเต็มไปหมด เพราะหัวใจนั้นเป็นตัวอยาก เมื่อหัวใจนั้นเป็นตัวอยากก็ต้องกระจายออกมาตามทางที่มันจะออกได้ เป็นอย่างนี้ตลอดไป แล้ววันไหนมีความอึดพอนในความอยากนี้ ไม่มี ถ้าไม่มีธรรมห้ามลื้อ ไม่มีธรรมเป็นเบรคห้ามเอาไว้แล้ว จะเป็นอย่างนี้ตลอดไป

คำว่าตลอดไปนั้นมึ่กักก็กัลป์เรานับได้ไหม นับไม่ได้เลย เป็นมาอย่างไรก็เป็นไปอย่างนั้น อย่างที่เป็นอยู่เวลานี้กับที่เป็นมาแล้วมันก็เท่ากัน จะเป็นไปอีกข้างหน้านานสักเท่าไรก็กำหนดไม่ได้ ถ้าไม่แก้ธรรมชาตินี้ ถอดถอนธรรมชาตินี้ออกให้หยุดก็กลงไปเสียเท่านั้น จะหมუნตัวอยู่ตลอดเวลา

ความหมუნตัวนั้นหมუნธรรมดาค่อยยังชั่ว หมუნไปด้วยความทุกข์ความลำบาก ความทรمانนี่ซีมันสำคัญ ท่านจึงว่า ทุกข์ นตฺถิ อชาติสฺส ทุกข์ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่เกิดจิตที่หมดเรื่องความเกี่ยวข้องที่เรียกว่าเกิดตายนั้นแล้ว จะเอาอะไรไปยุ่ง ทุกข์จะมาจากไหน ทุกข์ก็มาจากสิ่งเกี่ยวข้องคือความเกิดในภพนั้นภพนั้นนั่นแล จะมีอะไรเข้าไปเกี่ยวข้อง ก็มีอันนี้แหละเป็นสำคัญ เมื่อแก้อันนี้ลงไปให้สิ้นสุดแล้ว ปัญหาทั้งหมดโดยประการทั้งปวง นั้นละพระพุทฺธเจ้าท่านเป็นอย่างนั้น พระสาวกอรหัตตอรหันต์ท่านเป็นอย่างนั้น จิตของท่านเป็นอย่างนั้น รู้แบบเดียวกันหมด

แต่ไม่รู้แบบใคร รู้แบบวิมุตติ รู้แบบความบริสุทธิ์ ไม่ได้รู้แบบที่เคยเป็นมา ความรู้นั้นรู้นี้ที่เจือปนไปด้วยกิเลสเป็นมิตรเป็นสหาย เป็นข้าศึกศัตรูอยู่ตลอดเวลา นั้นท่านไม่มีนี่ เป็นความรู้ในลักัธรรมาชาติแท้ๆ ที่มีอยู่ในชั้นนี้ก็รู้ว่าความรู้นี้เกี่ยวกับชั้นของท่านเอง ยิบๆ แยะๆ ที่เป็นไปอยู่ทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกายอย่างนั้น ก็เป็นไปตามลักัธรรมาชาติของชั้นที่มีที่ครองตัวอยู่ แต่ธรรมาชาติอันหนึ่งที่นอกเหนือจากชั้นไปแล้วและครองตัวอยู่ในเวลาชั้นยังอยู่นั้น ไม่ได้เหมือนอะไรนี้ อันนั้นจึงเอามาเทียบกับสิ่งใดไม่ได้ เพราะฉะนั้นพระอรหัตต์ท่านเป็นท่านตายในแบบใดก็ตามทำไต่ก็ตาม จึงไม่เป็นปัญหาเข้าไปกระทบกระเทือนกับธรรมาชาตินั้นเลย นั่นผิดกันที่ตรงนั้น

ใครเป็นเข้าก็รู้ออง ไม่ต้องบอกใครเลยละนี่ จะเป็นหมื่นๆ แสนๆ ล้านๆ องค์ก็ตาม ไม่มีแม้รายเดียวที่จะมาสงสัยในเรื่องความเป็น เพราะธรรมาชาตินั้นเหมาะสมทุกสิ่งทุกอย่าง พอดิบพอดีแล้ว สิ่งใดไม่พอดีรู้ทันที ธรรมาชาตินั้นพอดิบพอดีทุกสิ่งทุกอย่างหาที่ต้องดีไม่ได้แล้ว อันใดที่นอกเหนือไปจากนั้นแม่นิดหนึ่งก็รู้ทันทีๆ ว่าไม่ใช่อันนั้น มันก็เป็นไปเองตกไปเอง ไม่ต้องบังคับไม่ต้องสลัด เป็นตกไปเองๆ

อย่างที่ท่านว่าอะไรในบาลีก็ลืมเสีย ว่าน้ำตกลงบนใบบัวย่อมกลิ้งตกไป โดยที่ว่ใบบัวก็ไม่ได้สลัด น้ำก็ไม่ได้ตั้งใจจะซึมในใบบัว หากเป็นธรรมาชาติที่กระทบกันแล้วตกไปๆ นี่อารมณ์แห่งสมมุติทั้งหลายก็เป็นอย่างนั้น ลักัธรรมาชาติของจิตซึ่งเป็นเหมือน

ใบบัวก็เป็นเช่นนั้นเอง เพราะฉะนั้นการเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นความทุกข์ขนาดไหนถึงล้มถึงตายก็ตาม จะไม่มีแง่ใดส่วนใดเลยที่จะเข้าไปกระทบกระเทือนใบบัวคือจิตที่บริสุทธิ์ของท่านให้มีความต่างพร้อยไป ดังที่โลกสงสัยกันหรือสำคัญกัน ไม่มี เพราะนั่นเป็นฐานะเป็นอะไรอีกไม่ได้แล้ว จะให้เป็นแบบสมมุติทั้งหลายเป็นไปไม่ได้แล้ว เพราะไม่ใช่สมมุติ

นี่พูดถึงเรื่องความเพียรเพื่อให้เป็นคติแก่หมู่เพื่อนทั้งหลายที่มาประพฤติปฏิบัติอย่าเห็นแก่หลับแค้นนอนแค้นอยู่แค้นกันแค้นความอยาก อะไรอยากเข้ามาก็คว้าๆ มันเป็นเรื่องของคนธรรมดา ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ถ้าไม่มีการฝึกการตัดแปลงกันบังคับบัญชากันบ้าง ก็ไม่มีเครื่องหมายว่าผู้ปฏิบัติผู้ต่อสู้ มันก็จะเป็นเรื่องลอยลมไปเสีย อะไรก็ลอยไปๆ ก็ไหลไปเสียตามลมตามแล้งหาเหตุหาผลหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ ปัจจุบันก็เป็นอย่างนี้ วันต่อไปก็เป็นอย่างนั้น วันไหนก็เป็นอย่างนั้น เดือนไหนก็เป็นอย่างนั้น จนกระทั่งวันตายก็เป็นอย่างนี้ และภพใดก็เป็นอย่างนั้นไปอีก นี่ละถ้าปล่อยให้เป็นไปตามมันจะเป็นอย่างนั้นตลอดไป ไม่มีคำว่าจิตจางว่างเปล่า ไม่มีคำว่าสุขว่างอมแล้วยุติกันเสียที ไม่มี เรื่องการเกิดการตายไม่มีคำว่าสุขว่างอม ไม่มีคำว่าลาว่าสาย มีเกิดมีตายอยู่ตามหลักธรรมชาติของเชื้อที่พาให้เป็นนั่นแล ถ้าไม่ถอนออกเสียให้สิ้นซากไม่มีอะไรเหลือแล้ว นั่นแลถึงจะรู้นิเวศปัจจุบันของตัวเอง

เวลานี้มักปฏิบัติของเรากำลังเหลวๆ ไหลๆ นี่เขาก็เขียนหนังสือมาเหมือนกับบัตรสนเท่ห์มาหาเรา นี้ก็เรื่องพระปฏิบัติเรานั้นแหละ เราไม่ได้ตำหนิเขาที่เขียนมา เป็นสิ่งที่เขาควรจะปรึกษาปรารภหรือควรที่จะบอกจะกล่าวในเรื่องเหล่านี้ ฟังแล้วก็อย่างงั้นแหละ พิจารณาเอง มันเหลวๆ ไหลๆ เป็นอย่างนั้นไปละ สิ่งใดที่ไม่ควรให้เกิดมันเกิด ทำให้เกิด สิ่งใดที่ควรให้เกิดไม่ยอมสนใจที่จะให้เกิดนี่ซิ มันก็คิดมันขวางศาสนาธรรมของพระพุทธเจ้าจะเป็นใคร ถ้าไม่ใช่ผู้ปฏิบัติเรา นี้ ท่านสอนว่าอย่างนั้นมันกลับเป็นอย่างนี้ไปเสีย มันชอบอย่างนี้ให้ทำอย่างนี้ไปเสีย หาที่จะเป็นสาระแก่นสารไม่ได้เลย และเป็นไปๆ ต่อไปก็จะไม่มีอะไรเหลือละนะ

ผู้ปฏิบัติทางจกรมก็จะมี ต่อไปจะไม่มีการจกรม ไม่มีสถานที่ทำงานสังหารกิเลสของพระปฏิบัตินะ มันจะมีแต่สถานที่กิเลสสังหารธรรมสังหารตัวของผู้ปฏิบัติให้ล่มจมฉิบหายไปด้วยแบบไม่เอาไหนนั่นละพูดง่าย ๆ นี่จะทำยังไงพวกเรา แล้วเวลามากี่มามากมายอย่างนี้ ก็เคยประกาศลั่นกันอยู่ นี่มันเท่าไรแล้ว ตั้ง ๕๐ กว่ามันไม่ใช่ช่องไม่ใช่ช่อง พอที่จะมาบรรจุเป็นปลากระป๋องอยู่ในกระป๋อง ก็ควรยับขยายกันซิ จะให้พูดอะไรมากมายนักหนา มากแล้วเป็นยังไง มันเหลวๆ ไหลๆ อย่างนี้มันน่าดูไหมละ ดูซิเป็นยังไง

การอบรมสั่งสอนก็สั่งสอนเต็มภูมิ ไม่มีอะไรที่เหลืออยู่แล้วในการสั่งสอนหมู่เพื่อน หากจะยึดไปเป็นข้อปฏิบัติกำจัดสิ่งที่เป็นภัยแก่ตัวเอง เราก็ไม่สงสัยว่าอุบายที่นำไปนั้นผิดไป เพราะการสอนไม่ได้สงสัยว่าได้สอนผิดไปจากหลักธรรมและจากหลักผู้ปฏิบัติทั้งหลายที่ได้ปฏิบัติและรู้เห็นมา มันควรจะได้แล้วนี่

นี่ยังหนาแน่นขึ้นทุกวัน ๆ แล้วสิ่งใดที่มันแสงหุแสงตามันเป็นอยู่เสมอมีอยู่เสมอ อันนี้ชี้ทำให้วิตกวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องหมู่เพื่อน ของไม่ละเอียดเลย ของหยาบ ๆ ก็ได้พูดได้ว่ากันอยู่ เพราะจิตไม่จดจ่อจิตไม่จริงไม่จัง ฟังกี่ฟังแบบผิว ๆ เฝิน ๆ สักแต่ว่าฟัง เวลาปฏิบัติมันก็เป็นไปตามนิสัยที่เหลว ๆ ไหล ๆ นั้นแหละ ให้เห็นความเหลว ๆ ไหล ๆ แสดงออก ไปทำอะไรมันก็เห็นความเหลวไหลของการทำอยู่โดยตีปิดไม่อยู่ ทำให้เห็นอยู่อย่างนั้นแหละ อย่างที่พูดเมื่อ ๒-๓ วันมานี้ เราพูดทุกสิ่งทุกอย่างด้วยเหตุด้วยผลด้วยความตั้งใจ เกี่ยวกับเรื่องความเป็นอาจารย์สอนหมู่เพื่อนนั่นเอง จึงพูดตรงไหนจับไว้ตรงนั้น ๆ เพื่อเอาความสัตย์ความจริงกับหมู่กับเพื่อนว่าเป็นยังไง ผู้มาศึกษาอบรมมาด้วยเลื่อน ๆ ลอย ๆ ดังที่เป็นอยู่ที่นี้ประกาศอยู่เวลานี้หรือมายังไง มันเห็นแล้วนะนี่ มันรู้แล้วนี่เป็นยังไง มันไม่มีอะไรจริง ๆ จัง ๆ เลยสักนิดเดียว มีแต่ความเหลว ๆ ไหล ๆ

คำพูดของครูบาอาจารย์ที่เรามาเพื่อการศึกษาอบรม น่าจะเป็นเหตุเป็นผลเป็นที่สะดุดใจ แต่นี่ไม่นะ ถ้าสะดุดใจมันทำไมจึงจะจับผิดไป นี่แสดงว่าความไม่สังเกตไม่พินิจพิจารณา ไม่เจาะจง จิตกับสติไม่อยู่ด้วยกันเลย มันเหลวไหลอย่างนี้จะว่าไง นี่ยกขึ้นมารายหนึ่ง แล้วเป็นยังไง ในวัดนี้มีกึ่งองค์แล้วเป็นยังไงบ้าง ได้พากันคิดหรือเปล่าละนี่เป็นเรื่องของกิเลสหรือเรื่องของธรรม เรื่องของสติของปัญญาหรือเรื่องของกิเลสเรื่องเหลว ๆ ไหล ๆ ที่เคยเป็นมาแล้วนั้น มันน่าคิดอยู่มากนะ จึงทำให้หอดคิดไม่ได้นะนี่

ผู้แนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อน เป็นผู้ย่อยเราก็เคยเป็น ไม่ใช่มาเป็นผู้ใหญ่เอาเสียทีเดียวนี่ เป็นผู้ย่อยก็เคยเป็น ครูบาอาจารย์พูดอะไรนี่มันเป็นอย่างไง จึงมาเทียบกันเวลานี้นะ ถ้าหากว่าเราไม่เคยเป็นผู้ย่อย เราไม่เคยศึกษากับครูบาอาจารย์มาก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง นี่เราก็เคยศึกษามา ท่านพูดในแง่ใดอันใด ควรจะเป็นคติตัวอย่างอะไรได้บ้าง หรือคำพูดที่พูดเหล่านี้ไม่มีสาระอะไรเลยเทรอกับหมู่กับเพื่อน มันถึงไม่เป็นที่ให้สนใจพอที่จะยึดไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นสารคุณแก่ตนบ้าง มันเป็นอย่างไร

นี่กุดเข้ามาดวันเข้ามาณะเวลานี้พระกรรมฐาน โห ทุเรศแล้วนะ ในวัดหนึ่ง ๆ จะไม่มีทางจงกรมนะ มีแต่การก่อการสร้างยุ่งไปหมด อันนี้เป็นเรื่องของโลกเขา เรื่องการก่อการสร้างอันนี้ไม่ใช่เรื่องของธรรม เรื่องของธรรมดูซีในตำรับตำรา สำหรับพระเราไปสร้างอะไรหาอะไร อยู่ที่ไหนมีตำรับตำราบอกไว้อย่างชัดเจน มีแต่เรื่องเดินจงกรมนั่ง

สมาธิภาวนา อยู่ปานนั้นเขาลูกนี้มีแต่อย่างนั้นทั้งนั้นละ มันดำตากันอยู่นี้จะว่าไง เอาอุตริ มาพูดได้ยังไง ก็มันดำตาอยู่ที่นี่ เห็นอยู่ในตำรับตำราอยู่ที่นี่ เอาสิ่งที่รู้ที่เห็นที่ได้เรียนมานี้ มาพูดให้หมู่เพื่อนฟัง โทกไปตรงไหน ตำรับตำรามีอยู่ที่นี่ การก่อสร้างเขาเป็นคู่แข่งของศาสนธรรมมีที่ตรงไหน ไม่เห็นมี

ท่านแสดงไว้บ้างก็มีที่นางวิสาขาสร้างวิหารหรือสร้างศาลาใหญ่ ที่ว่าใหญ่นั้น ใหญ่ขนาดไหนไม่รู้ละ ให้พระโมคคัลลาน์เป็นผู้บัญชางาน เป็นผู้ดูแลในงานนั้น ที่นี้ พระโมคคัลลาน์ท่านก็เป็นพระอรหันต์ นั้นฟังซิ นอกนั้นยังไม่เห็นมีที่ไหน เห็นแต่อยู่ในเขานั้นในป่านี้ เติณจกรรมนั่งสมาธินี้ เป็นยังงั้นละ ไม่เห็นเอาอะไรมาแข่งตลาดเขา มาแข่งโลกเขา สร้างนั้นสร้างนี้ยุ่งไปหมด เวลานี้พระเรามีแต่อย่างนั้นนะ อยู่เฉยๆ ไม่ได้ ต้องไปหาเขาในที่ไม้คั่น ทำนั้นปอกๆ แปะกๆ ในวัดนี้อย่ามายุ่งนะถ้าไม่ยากอยู่ให้หนี ไล่หนีเลย อย่าเอามายุ่งเอามาเกี่ยวข้อง อย่ามาเป็นข้าศึกกัน

เราไม่ได้เห็นสิ่งเหล่านี้วิเศษวิโสอะไร ไม่มันวิเศษอะไร ไม่ อัฐ ปูน หิน ทราย มันวิเศษวิโสอะไร มันเคลื่อนแผ่นดินอยู่ที่นี่ วิเศษวิโสอะไร ธรรมต่างหากที่วิเศษ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ไม่ได้ตรัสรู้หินทรายปูนว่าเป็นของวิเศษ ไม่ได้ยกขึ้นว่าหินปูนทราย สรรณ คจฺฉามิ นี้ละ แล้วทำไมเราถึงได้นับถือเอานักหนา ถึงสนใจเอานักหนา มันดินบ้า เอานักหนานี้ ไปที่ไหนมีแต่ยุ่งไปหมด กวนบ้านกวนเมืองยุ่งเหยิงวุ่นวาย มองเห็นหน้า ญาติหน้าโยมไม่ได้ คอยแต่จะเอาทำเอาลิบกับเขา กวนบ้านกวนเมืองมันเป็นยังงั้นยังงั้น นี้ละถ้ามันดินแล้วเป็นอย่างนั้นนะ

หาความสงบชิว ทำยังไงจิตตัวไหนมันดินอยู่เดี๋ยวนี้นะ ถ้าไม่ใช่จิตจะอันไหน คนตายแล้วมันดินที่ไหน จิตตัวนี้ละตัวมันดิน ดูตัวมันดินนั้นซิ มันจะเดินไปไหนตั้งหน้าตั้ง ตาดูมัน ตั้งหน้าตั้งตาพิจารณา ตั้งหน้าตั้งตามันอยู่ตลอดเวลา มันจะไปไหนกิเลส กิเลสเป็นของที่ทำได้ทำลายได้ ไม่อย่างนั้นพระพุทธเจ้าไม่สอนให้ทำลายกิเลสให้ฆ่า กิเลส นี้มันไม่สนใจนี่ ว่าทำแก้รำคาญๆ มันแก้รำคาญอะไรมันเพิ่มรำคาญอันนี้ อยู่ที่ ไหนมีแต่เรื่องก่อสร้าง ทำนั้นทำนี้ปักๆ ปักๆ อยู่ไม่หยุดไม่ถอย เป็นบ้าไปหมด นี้จะทำยังไง เราพูดจริงๆ เราไม่เห็นสาระอะไรกับสิ่งเหล่านี้เลย ขอให้จิตมันสง่าผ่าเผย อยู่ในหัวใจเจ้าของเถิด ถ้าพูดถึงเรื่องสมาธิก็สงบแนว เอา ถ้าพูดถึงเรื่องสมาธิขั้นใดได้ ทรงไว้ ๆ ซี้ จะเป็นยังไง มันต่างกันไหมกับอัฐปูนหินทรายนี้ละ สมาธิความสงบใจมัน ต่างกันไหมกับอัฐกับปูนกับหินกับทรายเหล่านี้

ปัญญาเป็นยังงั้นต่างกันไหมกับสิ่งเหล่านี้ ตลอดถึงวิมุตติหลุดพ้นที่พระพุทธเจ้า ทรงสอนไว้อย่างแท้จริงนี้ ต่างกันไหมกับสิ่งเหล่านี้ พระพุทธเจ้าเลิศด้วยอันใด สาวก เลิศด้วยอันใด ธรรมที่ว่าธรรม ๆ มันอัฐปูนหินทรายนี้เหรอธรรม กราบอันนี้เหรอ สิ่ง

ให้โลกกราบอันนี้หรือ ธมฺม สรณฺ คจฺฉามิ คือหिनคือทราย ให้กราบตรงนี้หรือ มันทำไมถึงดินเอนักหนาพระเรานี้นะ แล้วนับวันไปแล้วเวลานี้ ใครอยู่ที่ไหนยุ่งแต่เรื่องการก่อสร้าง ไม่ได้สนใจกับเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาที่จะฆ่ากิเลสตัวมันคือมันคะนอง ตัวมันดันรนเป็นหมาขี้เรื้อนอยู่ในหัวใจนั้นบ้างเลย แล้วจะทำยังไงนี้

มันจะหมดแล้วนะศาสนา มีแต่ในคัมภีร์มีแต่ในตู้ในหีบเฉย ๆ ในหัวใจของพระของเณรผู้ปฏิบัติเรานั้นไม่มีแล้วเวลานี้ มันมีแต่ความดันบ่าอยู่นั่นนะ พิจารณาขี้เตี้ยนี้ได้ฟังกันแล้วยังละที่พูดเหล่านี้ หรือยังจะว่าพูดเล่นหรือนี้ มันวิเศษวิโสอะไรอย่างนี้ ความสนใจอยู่ในจุดใดเวลานี้ อยู่ในปูนในอิฐในหินในทรายในไม้ในต่ออะไรไปอย่างนั้นหรือ ไม่ได้อยู่ในอรรถในธรรมหรือ ไม่ได้อยู่กับศีล ไม่ได้อยู่กับสมาธิ ไม่อยู่กับปัญญา ไม่อยู่กับการฆ่ากิเลสตัวมันเป็นภัยนั้นหรือ มันเป็นอย่างนี้ถึงได้ดินเอนักหนา โห สลดสังเวชแล้วนะนี่จะว่าไง

ว่ายังไงก็แบบเก่า ๆ ถ้ามันไม่เป็นท่าแล้วให้ไปกันเสียให้หมด เราอยู่คนเดียวเราอยู่ได้นะ ทำไมจะอยู่ไม่ได้ เอ้าลองดูซิ หมู่เพื่อนไปผมจะอยู่ได้ไหม ถ้าพูดแล้วไม่ฟังเสียงกันอย่างนี้อยู่ทำไม พูดกันทำไมให้หมดลมปากไปเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไรอยู่คนเดียวไม่ได้พูดมันแสนสบายนี่นะ เราจะหวังเอาอะไร เอ้า ลองดูซิ หมู่เพื่อนไปแล้วเราจะเป็นอย่างไง เราจะอยู่ที่ฟังไหม เราจะอยู่ได้ไหม พิจารณาขี้ อยู่ด้วยกันมันไม่เป็นประโยชน์อะไรเลย มีแต่เรื่องยุ่งเรื่องเหยิงเรื่องนั้นเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา ไม่มองดูหัวใจเจ้าของบ้างเลย

สอนเท่าไรมันก็ไม่สนใจ แล้วออกจากรนี้ก็แสดงลวดลายเท่านั้นแหละ พอจะไปจะไปเริ่มสร้าง ไปอยู่ที่ไหนเอาละนะ ขึ้นหอปราสาทราชมณเฑียรไปแล้วนะ แข่งบ้านแข่งเมืองเขา นั้นเป็นนักแข่งไปแล้ว แล้วกวานบ้านกวนเมืองไปในขณะเดียวกันด้วย แหม มันน่าทุเรศนะ ไม่ได้เห็นคุณค่าของธรรมที่ท่านสอนไว้เพื่อความเลิศโลกเลิศในหัวใจนี้บ้างเลยจะทำยังไง เอ้าลองดูซิ เพียงสมาธิเฉย ๆ ก็พอ พออยู่พอกินพอเป็นพอไป สงบสบายไม่ตื่นไม่รอนเลย เคยเป็นมาแล้วนี่นะไม่ใช่พูดเฉย ๆ เราไม่ได้อวดใคร เป็นมาแล้ว

เอ้า จะให้เป็นสมาธิสักกี่ชั่วโมงก็ได้ แน่วอยู่นั้น ไม่มีอากัปภิกิริยาของจิตที่จะคิดปรุงไปในเรื่องอะไรเลย นั้นละสมาธิที่แนบแน่นที่สุด มีเหลือแต่ความรู้ที่ดิ่งอยู่เท่านั้น ไม่มีอะไรอาการใดที่จะยิบ ๆ แยะ ๆ มา แม้แบบอย่างแสงหิ่งห้อยก็ไม่มี นั้นละถึงเรียกว่าสมาธิที่แนบเนียนที่สุด จากนั้นมาก็เอาให้หลงให้เต็มที ร่างกายนี้หายเจ็บไปหมดเลย นั้นฟังซิไม่ได้มาอวดนะ นี่เป็นแล้ว

ผมอวดหมู่เพื่อนยังไง ผมสอนหมู่เพื่อนเพื่ออรรถเพื่อธรรมแท้ ๆ ทุ่มลงหมดทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อหมู่เพื่อเพื่อน อวดหาอะไร นี่ก็พูดแล้ว เป็นยังไงเพียงเท่านี้ก็พออยู่

พอกินแล้ว เพราะฉะนั้นถึงได้ติด ติดสมาธิไม่อยากจะออกมันแสนสบาย อยู่那儿ไม่ยุ่งอะไรเลย สุดท้ายก็ถึงกับว่าความรู้ที่ดึงอยู่อันเดียวนี้ไม่มีอะไรเจือปนเลย เหลือความรู้อันเดียวเท่านั้น นี่ละคือจะเป็นนิพพาน อันนี้เอง ๆ มันก็ยิ่งติดแน่นเข้าไปซิ จนพ่อแม่ครูจารย์สับเซก ไล่ชนาบ ออกจากนั้นมันถึงได้ออก เราไม่ได้สัมผัสสิ่งเหล่านี้ เพราะอันนี้ว่าดี แต่ความจริงมันไม่ได้ดี เมื่อมีธรรมชั้นสูงกว่านี้เข้ามาเปรียบเทียบหรือมาเป็นคู่แข่งกันแล้วจึงได้ออกไป ออกไป พอก้าวเข้าไปถึงขั้นปัญญาแล้ว เอาละนะที่นี้ละ มันก็ย้อน มันไม่พอดีอย่างว่านะ โอ๊ย สมานินนอนตายอยู่เฉย ๆ ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร ปัญญาต่างหากทำให้เกิดความเฉลียวฉลาดรอบตัว ก็เลสกับจิตก็เบาลง ๆ แสงสว่างกระจ่างแจ้งที่เกิดขึ้นจากทางด้านปัญญานี้ ผิดกับทางด้านสมาธิเป็นไหน ๆ

นั่นที่มันต่างกันไหม พิจารณาเอาซิ มันต่างกับอิฐกับปูนกับหินกับทรายนี้ไหม พิจารณาซิ อันนี้ใคร ๆ เขาก็ทำได้ โลกเขาก็ทำได้ มันวิเศษวิโสอะไร เขามากกราบพระเณรเหล่านี้ เขาไม่ได้มากกราบเพราะพระเณรมีปูนมีอิฐมีทรายมัดติดคอแบกอยู่บนบ่านะ เขามากกราบด้วยความเป็นผู้ว่าเคร่งครัดในศีลในสมาธิในปัญญา ในวิมุติหลุดพ้นในธรรมทั้งหลายต่างหากนี่นะ เขาไม่ได้มากกราบเพื่อเอาอิฐปูนหินทรายที่มัดติดคอพระอยู่แล้วทับหัวพระอยู่นี่นะ เรามาสนใจอะไรนักหนา สิ่งอย่างนี้มันวิเศษวิโสอะไร

นี่พูดอย่างเต็มที่แล้วนะนี่ะวันนี้ เพราะพูดมามากต่อมากแล้ว ได้พิจารณาหมดแล้ว เอามาเทียบกันเพียงสมาธิมันก็เป็นคนละโลกแล้ว อิฐปูนหินทรายนี้เทียบกับความสงบ ผลของสมาธิแห่งการบำเพ็ญของตัวเองเพียงเท่านั้น มันก็รู้แล้วว่าเด่นกว่ากันมากขนาดไหน เลิศกว่ากันขนาดไหน ออกจากนั้นก็ก้าวถึงขั้นปัญญา ปัญญาเป็นขั้นที่ฆ่ากิเลสที่นี้ เอ้า กิเลสมีอยู่ชนิดไหน มีอยู่ภายในจิตใจเท่าไร พังลงไป ๆ ด้วยอำนาจของปัญญา ยิ่งเดินยิ่งติดทางด้านปัญญาถึงขนาดที่ว่าไม่รู้จักเวล่ำเวลา เลยเถิดท่านว่า อุทธัจจะ นี่ก็เป็นมาแล้ว มันเพลินขนาดนั้นซี เป็นตายไม่ได้สนใจอะไรเวลาถึงขั้นมันเพลินมันไม่มีรสมีชาติให้เพลิน-เพลินได้ยังไง

เอาจนกระทั่งถึงฟาดมันม้วนเสื่อลงหมดไม่มีอะไรเหลือแล้ว เป็นยังไงที่นี้ ต่างกันไหมกับสามแดนโลกธาตุนี้ เอามาเปลี่ยนกันได้ไหม จิตดวงนั้นกับเอาสามแดนโลกธาตุนี้มอบถวายหมดทั้งสามแดนโลกธาตุนี้ ให้เป็นสมบัติของบุคคลผู้เดียว กับจิตดวงที่บริสุทธิ์นั้น จะเอาอันไหน พิจารณาซิ ให้มันเห็นอย่างนั้นซิ

ธรรมะพระพุทธเจ้าเป็นธรรมะที่สอนอย่างแท้จริง ให้เห็นอย่างชัดจริง ของวิเศษวิเศษจริง ๆ นี่นะ ไม่ได้มาพูดมาเสกมาสรรป็นยอเฉย ๆ เป็นอยู่ในหัวใจจริง ๆ ใครเป็นก็เป็นเถอะ ถ้างได้เป็นแล้วไม่กราบพระพุทธเจ้าไม่มี จะนิพพานไปก็ปีก็เดือนมันสำคัญอะไรกับเรื่องนิพพาน ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นเรื่อนร่างของพุทธะต่างหาก

สลายลงไปได้ทุกกาลสถานที่ทุกเวล่ำเวลา ทุกสัตว์ทุกบุคคลนั้นแหละสิ่งเหล่านี้ แต่
 ธรรมชาตินั้นเป็นยังงใครเหมือนไหม เอลงไปซิ แล้วจะมาหาวิเศษวิโสอะไรกับสิ่ง
 เหล่านี้ พูดแล้วพูดเล่าสอนแล้วสอนเล่า ไม่ได้ฟังเสียงกันเลยทำไ

ทางจงกรมนี้ไปที่ไหนวัดไหนมันจะไม่มีแล้วนะเดี๋ยวนี้ มีแต่พระหากินละซิ ว่า
 เขานับถือ เขาว่าสายหลวงปู่มั่นเคร่งครัด ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ยิ่งเห่อเป็นบ้ากันแล้วนี้
 แล้วไปก็ไปกวนบ้านกวนเมืองทุกสิ่งทุกอย่างลืมน้ำลืมน้ำไปหมด ว่าเราเป็นลูกศิษย์
 ท่านอาจารย์มั่น จะเหาะจะบินไปแล้วทั้ง ๆ ที่ไม่มีปีก มันเป็นแล้วนะเดี๋ยวนี้ โห นำ
 ทุเรศจริง ๆ

นี่ละเรื่องของกิเลสอยู่ในหัวใจคนมันทำให้เป็นอย่างนี้ ถ้าธรรมแล้วไม่ตื่นไม่ลืมน้ำ
 ตัว เขาดีก็ตามเขาชมน้ำก็ตาม จะนำมาเป็นคติทุกอย่าง มาพิจารณาพิจารณาทุกอย่าง ความดี
 ความชมน้ำเป็นประโยชน์ด้วยกันทั้งสองอย่าง นั้นละจิตเป็นธรรมไม่ลืมน้ำ แต่ไม่เป็น
 อย่างนั้นซิ พอเขายกยอบ้างแล้วเป็นบ้าไปเลย นี่เขากำลังยกยอ เห็นไหมภาคกลาง
 อุตส่าห์พยายามมานี้ ตะกี้ก็ไป เมื่อเร็ว ๆ นี้ ตอนเย็นนี้ อุตส่าห์พยายามมาวัดนั้นวัดนี้
 ทางภาคอีสาน ภาคอีสานมันเป็นบ้าหรือ จมูกมันยิ่งกว่าหวูดโรงสีแล้วหรือเวลานี้ พอ
 เขายกยอเข้าเท่านั้นมันเป็นบ้าลืมน้ำลืมน้ำไปหมดแล้วหรือภาคอีสาน

ท่านอาจารย์มั่นท่านไม่ได้ลืมน้ำนี่นะ ลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นทำไมจึงเป็นอย่าง
 นั้น มันจะเป็นบ้ากันไปหมดแล้วจะว่าไ ท่านไม่ได้สอนให้เป็นบ้านะท่านอาจารย์มั่น นี้
 ก็เคยอยู่กับท่านมาเต็มสติกำลังความสามารถที่ได้ศึกษากับท่าน ไม่เห็นมีจุดใดแง่ใดแม้
 นิดหนึ่งที่จะสอนให้พระเป็นบ้านะ แต่นี่มันมาเป็นบ้า มาทะนงตนว่าเป็นลูกศิษย์ท่าน
 อาจารย์มั่น เห็นเขานับถือบ้าง โห เป็นบ้าอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัวแล้วนะเวลานี้ ภาคอีสานนี้
 ละจะว่าไ

เราสงสารพวกญาติพวกโยมที่เขามาด้วยความบริสุทธิ์ใจ เห็นว่าชุ่มว่าเย็นก็มา
 ไม่ว่าใครแหละ ไม่ว่าเขาว่าเราเห็นว่าชุ่มว่าเย็นที่ไหนว่าดีที่ไหนก็อยากไป อยากทราบ
 ไหว้อยากบูชาเป็นขวัญตาขวัญใจ อยากทำบุญให้ท่าน มีอะไรไม่เสียดาย เพราะท่าน
 เหล่านี้เป็นลูกศิษย์ตถาคตพุทธบริษัทเสียดายอะไร อยากได้แต่บุญเท่านั้นละ ที่นี้อย่า
 ให้เขาเสียน้ำใจซิ อย่าให้เขาเสียอกเสียใจซิ เขามาให้เขาได้ตัดตรงไหนก็ให้มีแต่น้ำ
 สะอาดซี ลงบึงใดบ่อใดวัดใดพระเณรองค์ใด ให้มีแต่น้ำสะอาด ๆ ให้อาบดื่มใช้สอย
 เต็มหัวใจกลับไปบ้าน รื่นเริงบันเทิงนั้นบ้างซี

นี่ไปที่ตรงไหนมีแต่ชี้หมูราชี้หมาแห่งเต็มไปหมด ทั้งบึงทั้งบ่อทั้งที่ตรงไหน ไม่
 ว่าพระว่าเณร องค์ไหนมีแต่บึงบ่อที่เต็มไปด้วยชี้หมูราชี้หมาแห่ง เป็นยังงพิจารณา

ชิ ไม่อายโลกเขาบ้างหรือเรา ว่าลูกศิษย์หลวงปู่มัน ๆ นี้อายนะนี่ โห นำทุเรศ เราอดคิดไม่ได้เรื่องเหล่านี้ละ ความลึ้มตัวนั่นเอง

เรื่องหลวงปู่มันยกให้ ผู้ท่านปฏิบัติดียกให้ ผู้ที่เป็นแบบดินเหนียวติดหัวแล้วว่า ตัวมีหงอนนะซี เวลานี้มันมากมันลึ้มเนื้อลึ้มตัว เราจึงไม่ได้ยกออกไปหมด สิ่งที่น่าดีเห็น อยู่นี้ได้ยินอยู่ที่นี่ จะไม่ให้ดีได้ยังไง หูมีตามีที่เคยใช้มาตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งถึงบัดนี้มัน ปลอมที่ตรงไหน หูนี้ได้ยินว่าเป็นยังไง ภาษาเดียวกันทำไมจะไม่รู้เรื่องกัน ตาเห็นอยู่ที่นี่ ทำไมจะไม่รู้ผิดรู้ถูก มันน่าดีก็ต้องดี มันน่าชมก็ต้องชมซิ เดียวนี้กรรมฐานของเราทาง ภาคอีสานนี้มันจะขายชีหน้าพ่อแม่ครูบาอาจารย์ละนะ เอาครูบาอาจารย์ไปขายกินแล้ว นะ ทุเรศจะตายไปนี่

ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติชิ กิเลสเป็นคุณต่อใครเมื่อไร พระพุทธเจ้าองค์ใดก็ตามตรัส มาอย่างนั้น พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันนี้ท่านสอนที่ตรงไหนว่ากิเลสมีคุณต่อเรานะ มัน เหยียบย่ำทำลายหมด อย่างที่พูดอยู่เวลานี้ก็คือพูดเรื่องกิเลสนั่นเอง มันลึ้มเนื้อลึ้มตัว เป็นอะไรถ้าไม่ใช่กิเลส ถ้าเป็นธรรมแล้วไม่ลึ้ม รู้เนื้อรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ใครเคารพนับ ถือกก็พลอยยินดีไปกับเขา แต่เราไม่ลึ้มตัวของเรา นั่นจึงเป็นอรรถเป็นธรรม ผู้ปฏิบัติพากันจำให้ดีนะ

เราเบื่อแล้วนะเวลานี้ เอื่อมระอาแล้วกับหมู่กับเพื่อน สอนมาเท่าไร เกือบ ๔๐ ปี แล้ว ตั้งแต่พ่อแม่ครูอาจารย์มันมรณภาพไป เกาะพีบตั้งแต่บัดนั้นเลยจนกระทั่งบัดนี้ จำเป็นก็ต้องได้แนะนำสั่งสอนอยู่อย่างนี้จะว่าไง แล้วผลที่ได้สั่งสอนมานั้นเป็นยังไงบ้าง มันเห็นแต่ความเหลว ๆ ไหล ๆ เห็นแต่ผลลบ เหลว ๆ ไหล ๆ ไปตลอดเวลาจะไม่ให้พูดได้ยังไง ยังดีนะที่อยู่กับหมู่กับเพื่อนนี้ ยังพูดกันอยู่เดี๋ยวนี้ หนีไปไหนมันก็หนีไปได้ นี่ คนไม่ตายทำไมไปไม่ได้วะ เมื่อสุดวิสัยแล้วก็จะสอนอะไรกันนักหนา

เอาละพอ